1. નિશ્ચયવાદ વિચારધારા અને સંભવવાદ વિચારધારા વચ્ચેના તફાવતના બે મુદ્દા લખો.

	નિશ્ચયવાદ વિચારધારા	સંભવવાદ વિચારધારા
1	માનવીની બધી જ ક્રિયાઓ પર્યાવરણ દ્વારા નિયંત્રિત થાય છે.	ક્યાંય કશી અનિવાર્યતા નથી, સર્વત્ર સંભાવનાઓ રહેલી છે. માનવ સંભાવનાઓનો સ્વામી છે.
2	માનવી ભૌતિક પરિબળોસમક્ષ નિષ્ક્રિય છે.	માનવી ભૌતિક પરિબળોમાં સર્વોપરી છે. પ્રકૃતિના ઉપયોગ બાબતનો નિર્ણય માનવીએ જ કરવાનો છે.
3	કાન્ટ, હમ્બોલ્ટ, રિટર, કુ. ઍલન, હંટિંગ્ટન વગેરે આ વિચારધારાના સમર્થક છે.	લુસિયન ફાવરે, પોલ વિડાલ-ડી -લા-બ્લાશ વગેરે આ વિચારધારાના સમર્થક છે.

2. પ્રાકૃતિક પર્યાવરણ અને સાંસ્કૃતિક પર્યાવરણ વચ્ચેના તફાવતના બે મુદ્દા જણાવો.

	પ્રાકૃતિક પર્યાવરણ	સાંસ્કૃતિક પર્યાવરણ
1	પ્રાકૃતિક પર્યાવરણમાં મહદ્અંશે ભૌગોલિક પરિબળોનો સમાવેશ થાય છે.	સાંસ્કૃતિક પર્યાવરણમાં રહેલાં તત્ત્વો માનવસર્જિત છે.
2	ભૂમિઆકારો, આબોહવા, જંગલો, ખનીજો, જમીન વગેરે પ્રાકૃતિક પથવિરણનાં પરિબળો છે.	કૃષિ, પશુપાલન, વ્યાપાર, પરિવહન, ઉદ્યોગો વગેરે સાંસ્કૃતિક પયાવરણનાં અંગો છે.